Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 3. oktobra 2019*

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Uredba (EU) št. 1215/2012 – Člen 17(1) – Pristojnost za potrošniške pogodbe – Pojem ‚potrošnik‘ – Fizična oseba, ki opravlja dejavnosti na mednarodnem trgu za menjavo valut prek borznoposredniške družbe – Uredba (ES) št. 593/2008 (Rim I) – Direktiva 2004/39/ES – Pojem ‚majhni vlagatelj‘“

V zadevi C-208/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika) z odločbo z dne 13. marca 2018, ki je prispela na Sodišče 23. marca 2018, v postopku

Jana Petruchová

proti

FIBO Group Holdings Limited,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, C. Toader, sodnica, A. Rosas, L. Bay Larsen in M. Safjan (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: E. Tanchev,

sodni tajnik: M. Aleksejev, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 31. januarja 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za J. Petruchovo M. Hostinský, advokát,

– za FIBO Group Holdings Limited J. Komárek, advokát,

– za češko vlado M. Smolek in J. Vláčil, agenta,

– za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

– za Evropsko komisijo M. Šimerdová in M. Heller, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 11. aprila 2019

* Jezik postopka: češčina.

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 17(1) Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Jano Petruchovo in FIBO Group Holdings Limited (v nadaljevanju: FIBO) v zvezi z zahtevo za plačilo razlike med dobičkom, ki ga je ustvarila J. Petruchová, in dobičkom, ki bi ga ta pridobila, če bi družba FIBO brez zamude izvršila njeno naročilo za nakup valute.

Pravni okvir

Uredba št. 1215/2012

3 V uvodnih izjavah 15, 16 in 18 Uredbe št. 1215/2012 je navedeno:

„(15) Pravila o pristojnosti bi morala biti čim bolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca. […]

(16) Poleg stalnega prebivališča toženca bi morala obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom ali ki pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja. […]

[…]

(18) Šibkejša stranka bi morala biti v zvezi z zavarovalnimi ter potrošniškimi pogodbami in pogodbami o zaposlitvi zaščitena s pravili o pristojnosti, ki so za varstvo njenih pravic ugodnejša od splošnih pravil.“

4 Oddelek 4 poglavja II te uredbe, naslovljen „Pristojnost za potrošniške pogodbe“, vsebuje člene od 17 do 19. Člen 17(1) in (3) navedene uredbe določa:

„1. V zadevah v zvezi s pogodbami, ki jih sklene oseba – potrošnik – za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti, se pristojnost določi v skladu s tem oddelkom brez poseganja v člen 6 in točko 5 člena 7:

(a) če gre za pogodbo o prodaji blaga na obroke ali

(b) če gre za pogodbo o posojilu z obročnim odplačevanjem ali za kakršno koli drugo obliko posojila za financiranje prodaje blaga; ali

(c) v vseh drugih primerih, če je bila pogodba sklenjena z osebo, ki opravlja gospodarsko ali poklicno dejavnost v državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, ali če na kakršen koli način usmerja to svojo dejavnost v to državo članico ali v več držav, vključno s to državo članico, pogodba pa spada v okvir te dejavnosti.

[…]

3. Ta oddelek se ne uporablja za pogodbe o prevozu, razen za pogodbe, po katerih cena vključuje kombinacijo prevoza in namestitve.“

5 Člen 18(1) iste uredbe določa:

„Potrošnik lahko začne postopek zoper drugo pogodbeno stranko bodisi pred sodišči države članice, v kateri ima ta stranka stalno prebivališče, ne glede na stalno prebivališče druge stranke, bodisi pred sodišči v kraju, kjer ima potrošnik stalno prebivališče.“

6 Člen 19 Uredbe št. 1215/2012 določa:

„Odstopanje od določb tega oddelka je mogoče samo po dogovoru:

1. ki je sklenjen po tem, ko je prišlo do spora, ali

2. ki omogoča potrošniku, da začne postopek pred sodišči, ki niso navedena v tem oddelku, ali

3. ki je sklenjen med potrošnikom in drugo pogodbeno stranko, ki imata oba v času sklenitve pogodbe stalno prebivališče ali običajno prebivališče v isti državi članici, in ki določa pristojnost sodišč te države članice, če ta dogovor ni v nasprotju s pravom zadevne države članice.“

7 Člen 25(4) te uredbe določa:

„Dogovori ali določbe iz akta o ustanovitvi trusta, ki podeljujejo pristojnost, nimajo pravne veljave, če so v nasprotju s členi 15, 19 ali 23 ali če izključujejo pristojnost sodišč, ki imajo v skladu s členom 24 izključno pristojnost.“

Uredba Rim I

8 V uvodnih izjavah 7, 28 in 30 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) (UL 2008, L 177, str. 6, v nadaljevanju: Uredba Rim I), je navedeno:

„(7) Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe morajo biti skladne z Uredbo Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah [(UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42)] (‚Bruselj I‘) in Uredbo (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (‚Rim II‘) [(UL 2007, L 199, str. 40)].

[…]

(28) Pomembno je zagotoviti, da za pravice in obveznosti v zvezi s finančnim instrumentom ne velja splošno pravilo, ki se uporablja za potrošniške pogodbe, saj bi to lahko povzročilo, da bi se za vsak izdan instrument uporabljalo drugo pravo, s čimer bi se spremenil njegov značaj ter izničila njegova zamenljivost pri trgovanju in ponudbi. […]

(30) Za namene te uredbe so finančni instrumenti in prenosljivi vrednostni papirji instrumenti iz člena 4 Direktive 2004/39/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o trgih finančnih instrumentov in o spremembah direktiv Sveta 85/611/EGS, 93/6/EGS in Direktive 2000/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/22/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 263)].“

9 Člen 1 Uredbe Rim I, naslovljen „Vsebinsko področje uporabe“, v odstavku 1, prva alineja, določa:

„Ta uredba se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja v civilnih in gospodarskih zadevah v primerih, ko pride do kolizije med zakoni več držav.“

10 Člen 6 te uredbe, naslovljen „Potrošniške pogodbe“, določa:

„1. Brez poseganja v člena 5 in 7 se za pogodbo, ki jo fizična oseba sklene za namen, ki ga ni mogoče obravnavati kot poslovno ali poklicno dejavnost te osebe (‚potrošnik‘), z drugo osebo, ki opravlja svojo poslovno ali poklicno dejavnost (‚podjetnik‘), uporablja pravo države, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, pod pogojem, da podjetnik:

(a) izvaja svoje poslovne ali poklicne dejavnosti v državi, v kateri ima potrošnik običajno prebivališče, ali

(b) na kakršen koli način usmerja take dejavnosti v to državo ali več držav, vključno s to državo,

in da pogodba spada v okvir takih dejavnosti.

[…]

4. Odstavka 1 in 2 se ne uporabljata:

[…]

(d) za pravice in obveznosti, ki tvorijo finančni instrument, ter pravice in obveznosti, ki tvorijo pogoje, ki urejajo izdajanje ali javne ponudbe in javne prevzemne ponudbe prenosljivih vrednostnih papirjev ter vpis in odkup enot v kolektivnih naložbenih podjemih, kolikor te dejavnosti ne predstavljajo finančnih storitev;

[…]“

Direktiva 2004/39

11 Člen 4 Direktive 2004/39, naslovljen „Opredelitve“, v odstavku 1 določa:

„Za namene te direktive se uporabljajo naslednje opredelitve:

[…]

10. ‚stranka‘ je katera koli fizična ali pravna oseba, za katero investicijsko podjetje opravlja investicijske ali/in pomožne storitve;

11. ‚poklicna stranka‘ je stranka, ki izpolnjuje merila iz Priloge II;

12. ‚majhni vlagatelj‘ je stranka, ki ni poklicna stranka;

[…]

17. ‚finančni instrument‘ je eden od instrumentov iz oddelka C Priloge I;

[…]“

12 Pod naslovom „Finančni instrumenti“ je bil v oddelku C Priloge I k Direktivi 2004/39 naveden seznam finančnih instrumentov, na katere se nanaša ta direktiva, med katerimi so bile v točki 9 tega oddelka navedene „finančne pogodbe na razlike (*financial contracts for differences*)“.

Pod oddelkom I Priloge II k Direktivi 2004/39, naslovljenim „Kategorije strank, ki se štejejo za profesionalce“, je bilo določeno, da bi se „[n]aslednje osebe […] morale vse šteti za profesionalce pri vseh investicijskih storitvah in dejavnostih ter finančnih instrumentih za namene te direktive.

1. Subjekti, ki morajo pridobiti dovoljenje ali biti regulirani za delovanje na finančnih trgih. Spodnji seznam bi bilo treba razumeti, kot da zajema vse subjekte z dovoljenji, ki opravljajo značilne dejavnosti navedenih subjektov: […]
   (a) Kreditne institucije
   (b) Investicijska podjetja
   (c) Druge pooblaščene ali regulirane finančne institucije

   […]

2. Velika podjetja, ki na ravni podjetja izpolnjujejo dve od naslednjih zahtev:

   – bilančna vsota: 20 milijonov EUR;

   – neto promet: 40 milijonov EUR;

   – lastna finančna sredstva: 2 milijona EUR;

3. Nacionalne in regionalne vlade, javna telesa, ki upravljajo javni dolg, centralne banke, mednarodne in nadnacionalne institucije, kot so Svetovna banka, [Mednarodni denarni sklad (MDS), Evropska centralna banka (ECB), Evropska investicijska banka (EIB)] in druge podobne mednarodne organizacije.

4. Drugi institucionalni vlagatelji […]

Zgoraj navedeni subjekti se štejejo za profesionalce. Vseeno jim mora biti dovoljeno, da zahtevajo neprofesionalno obravnavo, in investicijske družbe lahko privolijo v zagotavljanje višje stopnje zaščite. Če je stranka investicijske družbe zgoraj navedeno podjetje, jo mora investicijska družba pred opravljanjem storitev obvestiti, da se glede na informacije, s katerimi družba razpolaga, stranka šteje za poklicno stranko in se bo tako obravnavala, razen če se družba in stranka dogovorita drugače. […]

[…]“

13 Pod naslovom „Stranke, ki se na zahtevo lahko obravnavajo kot profesionalci“ je oddelek II Priloge II k tej direktivi vseboval točko II.1, naslovljeno „Identifikacijska merila“. V tej točki je bilo določeno:

„[…]

Investicijskim družbam bi zato moralo biti dovoljeno, da katere koli od zgornjih strank obravnavajo kot profesionalce, pod pogojem, da so izpolnjena ustrezna merila in postopki, navedeni spodaj. Vseeno se za te stranke ne sme predpostavljati, da imajo tržno znanje in izkušnje, primerljive s tistimi iz kategorij iz oddelka I.

Morebitna odpoved zaščiti […] se šteje za veljavno samo [ob primerni oceni] […]

[…]

Pri zgornjem ocenjevanju morata biti izpolnjeni najmanj dve od naslednjih meril:

– v prejšnjih štirih četrtletjih je stranka na ustreznem trgu opravljala transakcije znatne velikosti s povprečno pogostostjo 10 transakcij na četrtletje,

– obseg portfelja finančnih instrumentov stranke, ki po opredelitvi zajema gotovinske depozite in finančne instrumente, presega 500.000 EUR,

– stranka dela ali je delala v finančnem sektorju najmanj eno leto na poklicnem položaju, ki zahteva poznavanje predvidenih transakcij ali storitev.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

14 J. Petruchová ima stalno prebivališče na ozemlju Češke republike. FIBO je borznoposredniška družba ciprskega prava, ki kot „profesionalec“ opravlja dejavnost na področju vrednostnih papirjev.

15 J. Petruchová je 2. oktobra 2014 z družbo FIBO na daljavo sklenila okvirno pogodbo (v nadaljevanju: okvirna pogodba), s katero ji je bilo omogočeno opravljati transakcije na mednarodnem trgu za menjavo valut FOREX (*Foreign Exchange*) (v nadaljevanju: trg FOREX) s tem, da je izdajala naročila za nakup in prodajo osnovne valute, ki jih je morala družba FIBO izvesti prek svoje spletne platforme za menjavo.

16 V ta namen je bilo v okvirni pogodbi določeno, da se med J. Petruchovo in družbo FIBO sklenejo individualne pogodbe, ki so opredeljene kot finančne pogodbe na razliko (v nadaljevanju: CFD), ki so finančni instrumenti, katerih cilj je ustvarjanje dobička zaradi razlike v menjalnih tečajih, ki se uporabljajo za nakup oziroma prodajo osnovne valute glede na nasprotno valuto.

17 Čeprav je na trgu FOREX mogoče trgovati z lastnimi sredstvi, je J. Petruchová izkoristila možnost trgovanja v „lotih“, pri čemer je en lot vreden 100.000 ameriških dolarjev (USD) (približno 88.000 EUR), z uporabo učinka finančnega vzvoda. Ta mehanizem ji je omogočil, da je trgovala z več sredstvi, kot jih je imela na voljo. Tako ji je z odprtjem pozicije pri nakupu osnovne valute družba FIBO odobrila posojilo, ki ji ga je J. Petruchová odplačala z zaprtjem svoje pozicije s prodajo osnovne valute.

18 Člen 30 okvirne pogodbe je določal dogovor o pristojnosti v korist ciprskih sodišč.

19 J. Petruchová je 3. oktobra 2014 z družbo FIBO sklenila CFD, na podlagi katere je izdala naročilo za nakup 35 lotov po menjalnem tečaju, določenem glede na japonski jen (JPY).

20 Zaradi obravnave dolge vrste naročil v sistemu trgovanja družbe FIBO, je ta naročilo, ki ga je izdala J. Petruchová, izvedla z zamudo 16 sekund, v katerih je prišlo do spremembe menjalnega tečaja USD/JPY na trgu FOREX. Zato je družba FIBO ameriške dolarje, ki jih je naročila J. Petruchová, kupila po menjalnem tečaju USD/JPY, ki je bil drugačen od menjalnega tečaja, ki ga je J. Petruchová sprejela s potrditvijo svojega naročila za nakup.

21 J. Petruchová meni, da bi, če bi bilo njeno naročilo za nakup osnovne valute izvedeno pravočasno, ne pa z zamudo, ustvarila trikratni dobiček.

22 V teh okoliščinah je J. Petruchová 12. oktobra 2015 pri Krajský soud v Ostravě (okrožno sodišče v Ostravi, Češka republika) vložila tožbo, v kateri zatrjuje neupravičeno obogatitev družbe FIBO.

23 Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, je J. Petruchová, ki se šteje za „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, tožbo vložila pri sodišču kraja, kjer ima stalno prebivališče. Poleg tega je menila, da v skladu s členom 19, točka 1, in členom 25(4) te uredbe dogovor o pristojnosti sodišča, sklenjen s potrošnikom pred nastankom spora, nima učinka.

24 Krajský soud v Ostravě (okrožno sodišče v Ostravi) je s sklepom z dne 29. septembra 2016 zavrglo tožbo J. Petruchove. To sodišče je ugotovilo, da je dogovor o pristojnosti sodišča iz člena 30 okvirne pogodbe veljaven in da zato nima mednarodne pristojnosti za odločanje o sporu, ki poteka pred njim. Navedeno sodišče meni, da J. Petruchová nima statusa „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, ker zadevne CFD ni sklenila, da bi zadostila zasebnim potrebam, da ima potrebno znanje in izkušnje, potrebne za sklepanje CFD, da je delovala s ciljem ustvariti dobiček ter da je bila opozorjena na tveganja glede CFD in na neprimernost teh pogodb za „majhne vlagatelje“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39. Podredno je Krajský soud v Ostravě (okrožno sodišče v Ostravi) menilo, da je treba člen 17(1) Uredbe št. 1215/2012 razlagati enako kot člen 6 Uredbe Rim I, da se ohrani enotnost pravnih ureditev glede kolizijskih pravil in določitve mednarodne pristojnosti na področju potrošniških pogodb. Finančni instrumenti pa naj bi bili izključeni iz področja uporabe zadnjenavedene določbe.

25 Vrchní soud v Olomouci (višje sodišče v Olomoucu, Češka republika) je s sklepom z dne 17. januarja 2017 potrdilo sklep Krajský soud v Ostravě (okrožno sodišče v Ostravi).

26 V teh okoliščinah je J. Petruchová zoper prvi sklep pri predložitvenem sodišču, Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika), vložila kasacijsko pritožbo.

27 Predložitveno sodišče navaja, da če bi bilo treba J. Petruchovo šteti za potrošnika v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, bi bila določba 30 okvirne pogodbe, ki priznava izključno pristojnost ciprskih sodišč, brez učinka.

28 To sodišče v zvezi s tem opozarja, da v skladu s členom 25(4) te uredbe dogovori, ki podeljujejo pristojnost, nimajo pravne veljave, če so v nasprotju z določbami člena 19 navedene uredbe. Zadnjenavedeni člen naj bi odstopanje od določb iz oddelka 4 poglavja II te uredbe, ki ureja pristojnost za potrošniške pogodbe, omogočal le z dogovori, sklenjenimi po nastanku spora, z dogovori, ki potrošniku omogočajo, da začne postopek pred drugimi sodišči, kot so tista, navedena v tem oddelku 4, ali z dogovori – sklenjenimi med potrošnikom in njegovim sopogodbenikom, ki imata ob sklenitvi pogodbe stalno ali običajno prebivališče v isti državi članici – ki podeljujejo pristojnost sodiščem te države članice.

29 Predložitveno sodišče pa meni, da določba 30 okvirne pogodbe ne izpolnjuje nobenega od teh pogojev, ker je bila, prvič, okvirna pogodba sklenjena pred nastankom spora, drugič, dogovor o pristojnosti sodišča J. Petruchovi odvzema pravico iz člena 18(1) Uredbe št. 1215/2012, da zadevo predloži sodiščem države članice, v kateri ima stalno prebivališče, in tretjič, ker sta imeli stranki v postopku ob sklenitvi okvirne pogodbe stalno prebivališče oziroma sedež v različnih državah članicah.

30 V tem okviru se predložitveno sodišče sprašuje o razlagi pojma „potrošnik“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 in o vprašanju, ali je osebo v položaju J. Petruchove mogoče opredeliti za potrošnika. V zvezi s tem to sodišče meni, da so češka nižja sodišča ta pojem razlagala napačno.

31 Po mnenju predložitvenega sodišča namreč, prvič, „majhni vlagatelj“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39, ni nujno „potrošnik“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, ker se ta akta sekundarne zakonodaje razlikujeta glede njunega obsega in ker je lahko „majhni vlagatelj“ v smislu prvega od teh aktov profesionalec v smislu drugega.

32 Drugič, predložitveno sodišče poudarja, da čeprav je treba skrbeti za ohranitev enotnosti pravnih ureditev glede kolizijskih pravil in določitvijo mednarodne pristojnosti na področju potrošniških pogodb, se člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 ne sme razlagati enako kot člena 6(1) Uredbe Rim I, ker ti uredbi nimata istega predmeta, saj prva ureja postopkovna vprašanja, druga pa se nanaša na vprašanja kolizije zakonov, da se določi materialno pravo, ki se uporabi. Določbe oddelka 4 poglavja II Uredbe št. 1215/2012 naj bi se tako uporabljale za pogodbe o finančnih in investicijskih instrumentih, glede na to, da so le nekatere prevozne pogodbe izključene iz področja uporabe tega oddelka.

33 V zvezi s tem naj bi bilo iz sodbe Sodišča z dne 28. januarja 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37), razvidno, da člen 17(1) Uredbe št. 1215/2012 ne omejuje varstva potrošnikov na področju finančnih in investicijskih instrumentov.

34 Nazadnje, tretjič, predložitveno sodišče meni, da za opredelitev „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 ni upoštevna okoliščina, da je znesek opravljenih transakcij visok, da ima zadevna oseba posebno znanje in izkušnje, ali tudi, da je zadevna pogodba kompleksna, atipična ali za to osebo pomeni tveganja, na katera je bila opozorjena.

35 V teh okoliščinah je Nejvyšší soud (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 17(1) Uredbe [št. 1215/2012] razlagati tako, da je treba tudi osebo, kot je pritožnica v postopku v glavni stvari, ki trguje na [trgu FOREX] tako, da dejavno izdaja naročila, čeprav prek tretje osebe, ki svojo dejavnost opravlja poklicno, šteti za potrošnika v skladu z navedeno določbo?“

Vprašanje za predhodno odločanje

36 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 17(1) Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da je mogoče fizično osebo, ki na podlagi pogodbe, kot je CFD, ki jo je sklenila z borznoposredniško družbo, prek tega posrednika opravlja transakcije na trgu FOREX, šteti za „potrošnika“ v smislu te določbe in ali so za to opredelitev upoštevni dejavniki, kot so vrednost transakcij, izvedenih na podlagi takih pogodb, pomen tveganj finančnih izgub, povezanih z njihovo sklenitvijo, morebitno znanje ali izkušnje navedene osebe na področju finančnih instrumentov ali njeno aktivno ravnanje v okviru takih transakcij, ter dejstvo, da finančni instrumenti ne spadajo na področje uporabe člena 6 Uredbe Rim I oziroma da je ta oseba „majhni vlagatelj“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39.

37 Najprej je treba opozoriti, da ker je bila z Uredbo št. 1215/2012 razveljavljena in nadomeščena Uredba št. 44/2001, razlaga, ki jo je Sodišče podalo glede določb zadnjenavedene uredbe, velja tudi za Uredbo št. 1215/2012, kadar je določbe teh dveh instrumentov prava Unije mogoče šteti za enakovredne (sodba z dne 15. novembra 2018, Kuhn, C-308/17, EU:C:2018:911, točka 31 in navedena sodna praksa). To velja zlasti za člene od 15 do 17 Uredbe št. 44/2001 in za člene od 17 do 19 Uredbe št. 1215/2012.

38 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča se člen 17(1) Uredbe št. 1215/2012 uporabi, če so izpolnjeni trije pogoji, in sicer, prvič, da je pogodbena stranka potrošnik, ki ravna z namenom, za katerega se šteje, da je zunaj njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti, drugič, da je bila pogodba med takim potrošnikom in subjektom, ki dejavnost opravlja poklicno ali pridobitno, dejansko sklenjena, in tretjič, da ta pogodba spada v eno od kategorij iz točk od (a) do (c) tega člena 17(1). Ti pogoji morajo biti izpolnjeni kumulativno – če eden od treh ni izpolnjen, pristojnosti ni mogoče določiti na podlagi pravil, ki veljajo za potrošniške pogodbe (glej v tem smislu sodbo z dne 23. decembra 2015, Hobohm, C-297/14, EU:C:2015:844, točka 24 in navedena sodna praksa).

39 Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, se vprašanje, predloženo Sodišču v tej zadevi, nanaša na prvega od teh treh pogojev, in sicer na status „potrošnika“ pogodbene stranke.

40 V zvezi s tem je Sodišče pojasnilo, da je treba pojem „potrošnik“ v smislu členov 17 in 18 Uredbe št. 1215/2012 razlagati ozko ter se sklicevati na položaj te osebe v okviru dane pogodbe v povezavi z naravo in namenom te pogodbe, ne pa na subjektivni položaj te osebe, saj je isto osebo mogoče šteti za potrošnika v okviru nekaterih transakcij in za gospodarski subjekt v okviru drugih (glej v tem smislu sodbo z dne 25. januarja 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, točka 29 in navedena sodna praksa).

41 Sodišče je iz tega sklepalo, da se le za pogodbe, ki so sklenjene zunaj in neodvisno od kakršne koli poklicne ali pridobitne dejavnosti ali namena, z edinim ciljem, da se zadovoljijo potrebe zasebne potrošnje posameznika, uporablja posebna ureditev, ki jo navedena uredba določa na področju varstva potrošnika kot stranke, ki velja za šibkejšo (sodba z dne 25. januarja 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, točka 30 in navedena sodna praksa).

42 To posebno varstvo ni upravičeno pri pogodbi, katere cilj je opravljanje poklicne ali pridobitne dejavnosti, predvidene v prihodnosti, ker okoliščina, da se bo neka dejavnost izvedla v prihodnosti, v ničemer ne zmanjšuje njene poklicne narave (sodba z dne 14. februarja 2019, Milivojević, C-630/17, EU:C:2019:123, točka 89 in navedena sodna praksa).

43 Iz tega izhaja, da se pravila o posebni pristojnosti iz členov od 17 do 19 Uredbe št. 1215/2012 načeloma uporabljajo samo v primeru, v katerem je med strankama sklenjena pogodba za uporabo zadevne dobrine ali storitve, ki ni poklicna ali pridobitna (glej v tem smislu sodbo z dne 25. januarja 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, točka 31 in navedena sodna praksa).

44 Ob upoštevanju teh ugotovitev je treba preučiti, ali je mogoče osebo, ki na podlagi pogodbe, kot je CFD, ki je bila sklenjena z borznoposredniško družbo, prek te družbe opravlja transakcije na trgu FOREX, opredeliti kot „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012.

45 V zvezi s tem je treba poudariti, da iz nobenega elementa v predložitveni odločbi niti iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ni razvidno, da se je okvirna pogodba ali zadevna CFD sklenila za poklicno dejavnost J. Petruchove. Poleg tega je J. Petruchová na obravnavi izjavila, ne da bi ji kdo ugovarjal, da je bila ob sklenitvi teh pogodb študentka na univerzi in je delala s krajšim delovnim časom. V skladu s svojimi trditvami je navedene pogodbe sklenila zunaj svoje poklicne dejavnosti.

46 Vendar je Sodišču, kot je razvidno iz predložitvene odločbe, postavljeno vprašanje, ali se lahko fizični osebi v položaju, kakršen je opisan v točkah 45 in 46 te sodbe, odreče status „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 zaradi dejavnikov, kot so tveganja, povezana s sklenitvijo pogodbe, kot je CFD, vrednost transakcij, morebitno znanje ali izkušnje, ki jih ima ta oseba na področju finančnih instrumentov ali njeno aktivno ravnanje na trgu FOREX.

47 V zvezi s tem je treba na prvem mestu poudariti, da je Sodišče že razsodilo, da področje uporabe določb oddelka 4 poglavja II Uredbe št. 1215/2012, ki urejajo pristojnost za potrošniške pogodbe, velja za vse vrste pogodb, razen tiste, ki je določena v členu 17(3) te uredbe, in sicer pogodba o prevozu, ki ni pogodba o prevozu, katere pavšalna cena vključuje kombinacijo prevoza in namestitve (glej v tem smislu sodbo z dne 2. maja 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, točka 42).

48 Iz tega izhaja, da finančni instrumenti, kot so CFD, spadajo na področje uporabe členov od 17 do 19 Uredbe št. 1215/2012.

49 Na drugem mestu je Sodišče pojasnilo tudi, da področje uporabe določb istega oddelka 4 poglavja II Uredbe št. 1215/2012 ni omejeno na določene zneske (glej v tem smislu sodbo z dne 2. maja 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, točka 42).

50 Kot je namreč poudaril generalni pravobranilec v točki 51 sklepnih predlogov, če bi bilo treba člene od 17 do 19 Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da se ne bi uporabljali za pomembne finančne naložbe, vlagatelj ne bi mogel vedeti – ker ta uredba ne določa praga, nad katerim se za znesek

transakcije šteje, da je velik – ali bo deležen varstva, ki ga dajejo te določbe, kar bi bilo v nasprotju z voljo zakonodajalca Unije, izraženo v uvodni izjavi 15 navedene uredbe, v skladu s katero bi morala biti pravila o pristojnosti čim bolj predvidljiva.

51 Uredba št. 1215/2012 pa sledi cilju pravne varnosti, ki zajema izboljšanje pravnega varstva oseb s sedežem v Evropski uniji s tem, da tožeči stranki omogoča, da zlahka ugotovi, na katero sodišče se lahko obrne, toženi stranki pa, da razumno predvidi, pred katerim sodiščem je lahko tožena (sodba z dne 4. oktobra 2018, Feniks, C-337/17, EU:C:2018:805, točka 34 in navedena sodna praksa).

52 Iz tega kot posledica zgoraj navedenega in zlasti iz točke 51 te sodbe izhaja, da okoliščina, na katero je bilo opozorjeno v predložitveni odločbi, da bi lahko sklenitev CFD za vlagatelja pomenila velika tveganja v smislu finančnih izgub, kot taka ni upoštevna za njegovo opredelitev kot „potrošnika“ v smislu člena 17(1) te uredbe.

53 Na tretjem mestu je treba glede vprašanja, ali dejstvo, da ima oseba na področju, na katerega spada sklenjena pogodba, znanje in izkušnje, kakršne so te, ki naj bi jih imela J. Petruchová v zvezi s CFD v postopku v glavni stvari, tej lahko odvzame status „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, poudariti, da za to, da bi oseba lahko imela ta status, zadostuje, da sklene pogodbo za uporabo, ki ni povezana z njeno poklicno dejavnostjo. V zvezi s tem navedena določba ne določa dodatnih pogojev.

54 Ker je pojem „potrošnik“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 namreč opredeljen kot nasprotje pojma „gospodarski subjekt“, je objektiven in neodvisen od znanj in informacij, s katerimi zadevna oseba dejansko razpolaga (glej v tem smislu sodbi z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točka 21, in z dne 25. januarja 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, točka 39).

55 V zvezi s tem bi to, da bi se štelo, da je status potrošnika sopogodbenika lahko odvisen od znanja in informacij, ki jih ima ta na nekem področju, ne pa od okoliščine, da je namen pogodbe, ki jo je sklenil, zadovoljiti svoje osebne potrebe, pomenilo, da se upošteva subjektivni položaj tega sopogodbenika. V skladu s sodno prakso, navedeno v točki 41 te sodbe, pa je treba status „potrošnika“ osebe preučiti le glede na položaj zadnjenavedene v določeni pogodbi, ob upoštevanju narave in namena te pogodbe.

56 Četrtič, treba je pojasniti, da aktivno ravnanje osebe na trgu FOREX, ki oddaja svoja naročila prek borznoposredniške družbe, in zato ostaja odgovorna za donosnost svojih naložb, samo po sebi ne vpliva na opredelitev navedene osebe kot „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012.

57 Kot je namreč navedel generalni pravobranilec v točki 53 sklepnih predlogov, člen 17(1) Uredbe št. 1215/2012 ne zahteva, da potrošnik v okviru pogodbe, sklenjene za uporabo, ki ni povezana z njegovo poklicno dejavnostjo, ravna na poseben način.

58 Zato, čeprav mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali je J. Petruchová v okviru svojih pogodbenih razmerij z družbo FIBO dejansko delovala zunaj in neodvisno od kakršne koli poklicne dejavnosti in na podlagi tega izpeljati sklepe v zvezi z njenim statusom „potrošnika“, je treba ugotoviti, da za to opredelitev dejavniki, kot so vrednost transakcij, izvedenih na podlagi pogodb, kot so CFD, pomen tveganj finančnih izgub, povezanih s sklenitvijo takih pogodb, morebitno znanje ali izkušnje J. Petruchove na področju finančnih instrumentov ali tudi njeno aktivno ravnanje v okviru takih transakcij, kot taki načeloma niso upoštevni.

59 Ob tem pojasnilu pa je treba za opredelitev osebe kot „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 na eni strani preučiti še upoštevnost izključitve finančnih instrumentov iz področja uporabe člena 6 Uredbe Rim I in na drugi strani upoštevnost statusa „majhnega vlagatelja“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39.

60 Da bi se zagotovilo spoštovanje ciljev, ki jim sledi zakonodajalec Unije na področju pogodb, ki jih sklepajo potrošniki, kot tudi skladnost prava Unije, bi bilo namreč mogoče upoštevati tudi pojem „potrošnik“ iz drugih predpisov prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 25. januarja 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, točka 28).

61 Tako je treba ugotoviti, prvič, da čeprav je pojem „potrošnik“ v členu 6(1) Uredbe Rim I opredeljen skoraj enako kot v členu 17(1) Uredbe št. 1215/2012, ker prva določba določa, da se ta uporablja za „pogodbo, ki jo fizična oseba sklene za namen, za katerega se šteje, da je izven njegove poklicne ali pridobitne dejavnosti“, pa člen 6(4)(d) Uredbe Rim I v povezavi z njenima uvodnima izjavama 28 in 30 iz pravil, ki se uporabljajo za potrošniške pogodbe, določenih v členu 6(1) in (2) te uredbe, izključuje „pravice in obveznosti, ki so finančni instrumenti“. Kot je razvidno iz uvodne izjave 30 navedene uredbe, so finančni instrumenti za namene Uredbe Rim I tisti, ki so navedeni v členu 4 Direktive 2004/39, med katerimi so CFD, kot je določeno v točki 9 oddelka C Priloge I k tej direktivi.

62 Čeprav je iz uvodne izjave 7 Uredbe Rim I sicer razvidno, da morajo biti stvarno področje uporabe in določbe te uredbe skladne z Uredbo št. 44/2001, ki jo je nasledila Uredba št. 1215/2012, pa iz tega ne izhaja, da bi bilo treba določbe Uredbe št. 1215/2012 razlagati ob upoštevanju določb Uredbe Rim I. Skladnost, ki jo je želel doseči zakonodajalec Unije, v nobenem primeru ne more pripeljati do tega, da bi se določbe Uredbe št. 1215/2012 razlagale v nasprotju z njenim sistemom in cilji (glej v tem smislu sodbo z dne 16. januarja 2014, Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7, točka 20).

63 Ugotoviti pa je treba, da Uredba Rim I in Uredba št. 1215/2012 sledita različnim ciljem. Medtem, ko se Uredba Rim I v skladu z njenim členom 1(1), prvi pododstavek, uporablja za pogodbena obligacijska razmerja v civilnih in gospodarskih zadevah v primerih, ko pride do kolizije med zakoni, da bi se določilo materialno pravo, ki ga je treba uporabiti, je namen Uredbe št. 1215/2012 določiti pravila, na podlagi katerih je mogoče določiti sodišče, pristojno za odločanje o sporu v civilnih in gospodarskih zadevah, ki se med drugim nanaša na pogodbo, sklenjeno med prodajalcem ali ponudnikom in osebo, ki deluje za namene, ki niso povezani z njeno poklicno dejavnostjo, tako da bi se ta oseba v takih primerih zaščitila (glej v tem smislu sodbo z dne 2. maja 2019, Pillar Securitisation, C-694/17, EU:C:2019:345, točka 42).

64 V zvezi s tem, ker – kot je bilo ugotovljeno v točkah 48 in 49 te sodbe – finančni instrumenti, kot so CFD, spadajo na področje uporabe členov od 17 do 19 Uredbe št. 1215/2012, bi bilo dejstvo, da se potrošniku zavrne postopkovno varstvo zgolj zato, ker mu tako varstvo ni bilo zagotovljeno na področju kolizije zakonov, v nasprotju s cilji te uredbe.

65 Iz tega izhaja, da izključitev finančnih instrumentov iz področja uporabe člena 6 Uredbe Rim I ne vpliva na opredelitev osebe kot „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012.

66 Drugič, v zvezi z vprašanjem, ali je za to opredelitev upoštevno, da je ta oseba „majhni vlagatelj“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39, je treba opozoriti, da ta določba „majhnega vlagatelja“ opredeljuje kot stranko, „ki ni poklicna stranka“. V skladu s točko 11 tega člena 4(1) je „vsaka stranka, ki izpolnjuje merila iz Priloge II“ k navedeni direktivi, poklicna stranka.

67 V skladu z oddelkom I Priloge II k Direktivi 2004/39 se v smislu te direktive za profesionalce pri vseh investicijskih storitvah in dejavnostih ter finančnih instrumentih štejejo, prvič, subjekti, ki morajo pridobiti dovoljenje ali biti regulirani za delovanje na finančnih trgih, kot so kreditne institucije ali investicijska podjetja, drugič, velika podjetja, ki izpolnjujejo dve od treh meril, in sicer bilančno vsoto 20.000.000 EUR, neto promet v višini 40.000.000 EUR in lastna finančna sredstva, ki dosegajo 2.000.000 EUR, tretjič, subjekti ali javne institucije, kot so nacionalne vlade, centralne banke ali Svetovna banka, in četrtič, drugi institucionalni vlagatelji. Subjekti, ki spadajo v eno od teh štirih kategorij, pa lahko vseeno zahtevajo, da se obravnavajo kot neprofesionalci.

68 Na podlagi oddelka II Priloge II k Direktivi 2004/39 se lahko stranke, ki niso navedene v oddelku I te direktive, na njihovo zahtevo obravnavajo kot profesionalci. Da bi se lahko stranka, za katero ni mogoče predpostavljati, da ima znanje in izkušnje, primerljive s tistimi, ki jih imajo profesionalci, obravnavala kot profesionalec, mora biti predhodno ustrezno ocenjena. Z dodelitvijo statusa profesionalca se tako predpostavlja, da je bilo preverjeno, da izpolnjuje vsaj dve od treh meril, med katerimi sta, prvič, dejstvo, da je v prejšnjih štirih četrtletjih stranka opravljala transakcije znatne velikosti s povprečno pogostostjo 10 transakcij na četrtletje, drugič, dejstvo, da obseg njenega portfelja finančnih instrumentov presega 500.000 EUR, ali tretjič, dejstvo, da je v obdobju najmanj enega leta imela poklicni položaj v finančnem sektorju.

69 Po tem pojasnilu je treba poudariti, da je „stranka“ v smislu člena 4(1), točka 10, Direktive 2004/39, ne glede na to, ali je „profesionalna“ ali „majhna“, „katera koli fizična ali pravna oseba, za katero investicijsko podjetje opravlja investicijske ali/in pomožne storitve“.

70 Zato je lahko drugače kot „potrošnik“, ki je, kot je to razvidno iz člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, fizična oseba, „majhni vlagatelj“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39 tudi pravna oseba.

71 Natančneje, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 85 sklepnih predlogov, so lahko majhni vlagatelji pravne osebe, ki niso izpolnile dveh od treh meril, ki bi jim omogočala, da bi bili izenačeni s profesionalci in da bi se obravnavale kot take na podlagi določb oddelka II Priloge II k Direktivi 2004/39, ali pravne osebe, ki so, čeprav štejejo za profesionalce, na podlagi oddelka I Priloge II k Direktivi 2004/39 zahtevale neprofesionalno obravnavo.

72 Iz tega izhaja tudi, da opredelitev „majhnega vlagatelja“ v smislu člena 4(1), točki 10 in 12, Direktive 2004/39 – v nasprotju z opredelitvijo „potrošnik“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012 – ni pogojena z neobstojem poslovne dejavnosti zadevne osebe.

73 Poleg tega opredelitev „potrošnik“ in opredelitev „majhni vlagatelj“ iz teh določb sledita različnim ciljem.

74 Kot izhaja iz točke 64 te sodbe, prva od teh opredelitev namreč zagotavlja varstvo pri določitvi pristojnega sodišča za odločanje o sporu v civilnih in gospodarskih zadevah, medtem ko je namen druge opredelitve, kot izhaja iz določb oddelka I Priloge II k Direktivi 2004/39, varstvo vlagatelja zlasti v zvezi z obsegom informacij, ki mu jih mora predložiti investicijsko podjetje.

75 Zato, čeprav ni mogoče izključiti, da bi bilo mogoče „majhnega vlagatelja“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39 opredeliti za „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012, če je fizična oseba, ki deluje zunaj kakršne koli poslovne dejavnosti, se ta pojma glede na razlike v njunem obsegu in ciljih, ki jim sledijo določbe, ne prekrivata popolnoma.

76 Iz tega izhaja, da status „majhnega vlagatelja“ osebe v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39, kot tak načeloma nima nobenega vpliva na njegovo opredelitev kot „potrošnika“ v smislu člena 17(1) Uredbe št. 1215/2012.

77 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 17(1) Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da je treba fizično osebo, ki na podlagi pogodbe, kot je CFD, ki je bila sklenjena z borznoposredniško družbo, prek te družbe opravlja transakcije na trgu FOREX, šteti za „potrošnika“ v smislu te določbe, če sklenitev te pogodbe ne spada v poklicno dejavnost te osebe, kar mora preveriti predložitveno sodišče. Za to opredelitev, prvič, dejavniki, kot so vrednost transakcij, izvedenih na podlagi pogodb, kot so CFD, pomen tveganj finančnih izgub, povezanih s sklenitvijo takih pogodb, morebitno znanje ali izkušnje navedene osebe na področju finančnih instrumentov ali njeno aktivno ravnanje v okviru takih pogodb, načeloma niso upoštevni, in drugič, dejstvo, da finančni instrumenti ne spadajo na področje uporabe člena 6 Uredbe Rim I ali da je ta oseba „majhni vlagatelj“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39, načeloma nima učinka.

Stroški

78 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 17(1) Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da je treba fizično osebo, ki na podlagi pogodbe, kot je finančna pogodba na razliko, ki je bila sklenjena z borznoposredniško družbo, prek te družbe opravlja transakcije na mednarodnem trgu za menjavo valut FOREX *(Foreign Exchange)*, šteti za „potrošnika“ v smislu te določbe, če sklenitev te pogodbe ne spada v poklicno dejavnost te osebe, kar mora preveriti predložitveno sodišče. Za to opredelitev, prvič, dejavniki, kot so vrednost transakcij, izvedenih na podlagi pogodb, kot so finančne pogodbe na razliko, pomen tveganj finančnih izgub, povezanih s sklenitvijo takih pogodb, morebitno znanje ali izkušnje navedene osebe na področju finančnih instrumentov ali njeno aktivno ravnanje v okviru takih pogodb, načeloma niso upoštevni, in drugič, dejstvo, da finančni instrumenti ne spadajo na področje uporabe člena 6 Uredbe (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (Rim I) ali da je ta oseba „majhni vlagatelj“ v smislu člena 4(1), točka 12, Direktive 2004/39/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o trgih finančnih instrumentov in o spremembah direktiv Sveta 85/611/EGS, 93/6/EGS in Direktive 2000/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/22/EGS, kot tako načeloma nima učinka.

Podpisi